

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій
Кафедра менеджменту, публічного управління та персоналу

ВАЙНАГІЙ Андрій Михайлович

Організація діяльності органу Національної поліції /
Organization of activities of the National Police

спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітня програма – Публічне управління та адміністрування

Кваліфікаційна робота за ступенем вищої освіти «Магістр»

Виконав студент групи ПУАзм – 24
Андрій ВАЙНАГІЙ

Підпис

Науковий керівник: к.н.д.у.
Віктор АНТОНЮК

Підпис

Кваліфікаційну роботу допущено до захисту:

«___» _____ 2024 р.

Зав. кафедри, д.е.н., професор

Михайло ШКІЛЬНЯК

Підпис

ТЕРНОПІЛЬ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
 РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА ТА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА БАЗА ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	 7
1.1. Поняття, сутність, цілі та завдання організації діяльності органу Національної поліції	7
1.2. Зарубіжний досвід діяльності поліції щодо забезпечення публічної безпеки і порядку	16
 РОЗДІЛ 2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ ТА АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ	 23
2.1. Взаємодія територіальних підрозділів Національної поліції з органами місцевого самоврядування щодо забезпечення публічної безпеки і порядку	23
2.2. Результати діяльності відділення Національної поліції в Закарпатській області та їх аналіз	31
 РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	 36
3.1. Оптимізація діяльності керівника територіального органу Національної поліції щодо забезпечення публічної безпеки і порядку	36
3.2. Напрямки вдосконалення діяльності Національної поліції в умовах правового режиму воєнного стану	44
 ВИСНОВКИ	 51
 Список використаних джерел	 52

ВСТУП

Актуальність теми. Україна прагне утвердитися як демократична, соціальна та правова держава, що залежить від стабільності суспільних відносин, захисту прав, свобод і законних інтересів громадян. Досягнення цієї мети неможливе без ефективної діяльності правоохоронних органів, зокрема Національної поліції.

Одним із ключових напрямів роботи Національної поліції є забезпечення публічної безпеки, яка є невід'ємною частиною національної безпеки України. Незважаючи на позитивні зміни, досягнуті у процесі реформування правоохоронної системи, досі існує значна кількість проблем та недоліків, пов'язаних з організаційним і правовим забезпеченням публічної безпеки. Ці аспекти потребують суттєвого вдосконалення, що набуває особливого значення в умовах адаптації законодавства, покращення ефективності роботи правоохоронців, а також врахування сучасних суспільних і державних трансформацій в Україні.

Військова агресія російської федерації проти України та запровадження воєнного стану зумовили необхідність адаптації правових засад функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування відповідно до умов воєнного часу. Ці зміни, безумовно, вплинули й на правове регулювання діяльності Національної поліції, яка відіграє ключову роль у захисті прав і свобод громадян, забезпеченні публічної безпеки та порядку, а також у протидії злочинності в умовах війни.

Аналіз останніх досліджень та наукових праць. Окремі аспекти діяльності підрозділів поліції широко висвітлювалися у наукових працях таких дослідників, як В. Б. Авер'янов, І. В. Арістов, В. Д. Бакуменко, Л. В. Балабанов, О. М. Бандурка, О. І. Безпалов, Ю. П. Битяк, Н. Л. Гавкалова, В. В. Галунько, В. М. Гаращук, О. М. Гоголев, Л. Ю. Гордієнко, С. М. Гусаров, О. О. Гуторов, В. В. Дементьєв, О. В. Джафаров, В. Б. Дзюндзюк, М. М. Дивак, О. Ю. Дрозд, С. П. Дунда, О. Н. Євтушенко, І. В. Зозуля, Ю. Г. Кальниш, З. Р. Кісіль, Т. О.

Коломоєць, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, В. В. Корженко, О. В. Кузьменко, Ю. Д. Кунєв, Ю. В. Ковбасюк, В. А. Ліпкан, В. Я. Малиновський, А. Ф. Мельник, Р. С. Мельник, Н. М. Мельтюхова, О. М. Музичук, В. Я. Настюк, М. І. Небава, В. О. Негодченко, М. М. Новіков, Ю. Ю. Оболенський, М. С. Орлів, В. Л. Ортинський, О. А. Шатило, С. О. Шатрав, С. С. Шоптенко, О. С. Юнін та інших.

У своїх роботах вони детально та комплексно аналізували різні аспекти функціонування поліції в умовах мирного часу. Однак запровадження правового режиму воєнного стану в лютому 2022 року поставило перед поліцією та правовою доктриною принципово нові виклики. Ці виклики пов'язані з необхідністю суттєвого реформування та адаптації діяльності правоохоронних органів відповідно до нових реалій, обумовлених умовами війни, що зумовлює необхідність подальших комплексних і міждисциплінарних наукових досліджень цієї теми.

Мета роботи полягає в теоретичному узагальненні сучасних підходів до дослідження організації діяльності органу Національної поліції та розробці рекомендації щодо її вдосконалення в умовах правового режиму воєнного стану.

Відповідно до поставленої мети основними **завданнями** кваліфікаційної роботи є:

- охарактеризувати сутність, цілі та завдання організації діяльності Національної поліції України;
- розглянути теоретичні засади організація діяльності Національної поліції України як складової національної безпеки України;
- проаналізувати досвід зарубіжних країн організації та діяльності поліції щодо забезпечення публічної безпеки і порядку;
- провести аналіз діяльності відділення Національної поліції в Закарпатській області за певний період;
- визначити напрями удосконалення діяльності керівника органу Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки і порядку в сучасних умовах;

– розглянути та розробити пропозиції з удосконалення діяльності органу Національної поліції в умовах правового режиму воєнного стану.

Об’єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у сфері організації управління із забезпечення громадської безпеки органами Національної поліції України.

Предметом дослідження є організація діяльності органу Національної поліції в сучасних умовах.

Наукова новизна дослідження полягає у розвитку теоретичних положень щодо організації діяльності органу Національної поліції в умовах воєнного стану.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНА ТА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА БАЗА ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

1.1. Поняття, сутність, цілі та завдання організації діяльності органу Національної поліції

Україна продовжує розбудовувати сучасний, ефективний та дієвий механізм функціонування державних органів, у якому важливе місце займають органи правопорядку. Зокрема, Національна поліція виконує ключову роль у захисті прав і свобод громадян, охороні суспільного порядку та запобіганні протиправним діям. Поліція, як невіддільна частина правоохоронної системи, має тісний зв'язок із державою, виступаючи її важливим інструментом для забезпечення дотримання норм права всіма членами суспільства. Застосування заходів примусу, у разі необхідності, є логічним елементом цього взаємозв'язку, що підкреслює значущість поліції в структурі державного механізму.

Згідно із законодавством, Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, покликаним служити суспільству через забезпечення охорони прав і свобод людини, протидію злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку. Її діяльність координується Кабінетом Міністрів України через міністра внутрішніх справ. «Основними завданнями поліції є надання послуг у таких ключових напрямках:

1. Забезпечення публічної безпеки і порядку.
2. Захист прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави.
3. Протидія злочинності.
4. Надання допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують підтримки, у межах, визначених законодавством» [16].

Ці функції визначають фундаментальну роль Національної поліції в забезпеченні правопорядку та суспільного благополуччя.

«Поліцейська діяльність – це врегульована нормами адміністративного

права виконавчо-владна діяльність підрозділів та посадових осіб Національної поліції, спрямована на забезпечення особистої безпеки громадян, захист їхніх прав і свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, надання публічних адміністративних (поліцейських) послуг, захист публічного порядку і безпеки та протидію правопорушенням» [18].

«Відповідно до статті 3 пункту 1 Закону України Про Національну поліцію, правовою основою діяльності поліції є Конституція України, міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цим та іншими законами України, актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, також виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України, урядовими актами, наказами МВС України організаційно-розпорядчого характеру та іншими нормативно-правовими актами» [33] (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Правова основа діяльності Національної поліції

№ з/п	Нормативно-правовий акт	Характеристика
1	Конституція України	Національна поліція діє в межах принципу верховенства права, відповідно до статті 3 Конституції; згідно зі статтею 28 Конституції України ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. Отже, поліцейським при застосуванні поліцейських заходів за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання; відповідно до статті 29 Конституції України ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом; обмеження прав і свобод людини в діяльності поліції допускається винятково на підставах та в порядку, визначених статтею 64 Конституції України і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції [22].
2	Законодавчі акти (кодекси,	«Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 23.12.1993; «Про адміністративний нагляд за особами,

	закони)	звільненими з місць позбавлення волі» від 01.12.1994; Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996; «Про запобігання корупції» від 14.10.2014; «Про Національну поліцію» від 02.07.2015; Дисциплінарний статут Національної поліції України від 15.03.2018. Інші закони, що регулюють діяльність Національної поліції, стосуються окремих напрямів її роботи, наприклад, роботи зі зверненнями громадян, порядку роботи з інформацією і такої, що має обмежений режим доступу, взаємодії з інститутами громадянського суспільства, іншими органами державної влади та місцевого самоврядування [28-33].
3	Акти Президента України	Президент України на виконання закріплених повноважень видає укази та розпорядження, спрямовані на удосконалення діяльності Національної поліції, її кадрового складу, а також у сфері забезпечення прав і свобод громадян правоохоронними органами держави. Важливим напрямом є введення в дію указами Президента рішень Ради національної безпеки і оборони України щодо питань, пов'язаних із забезпеченням публічної безпеки та порядку в державі. Прикладом таких актів може слугувати акт «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини» від 25.08.2015; «Про перелік посад, які можуть бути заміщені поліцейськими в державних органах, установах та організаціях» від 09.12.2015; «Про символіку Національної поліції України» від 09.12.2015; «Про День Національної поліції України» від 09.12.2015 та інші.
4	Акти Кабінету Міністрів України	Відповідно до Закону України «Про Кабінет Міністрів України» від 27.02.2014, до його основних завдань належить здійснення заходів щодо забезпечення обороноздатності та національної безпеки України, громадського порядку, боротьби із злочинністю, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. До актів Кабінету Міністрів України, що регулюють діяльність Національної поліції ми можемо віднести: Положення про дозвільну систему від 12.10.1992; Правила дорожнього руху від 10.10.2001; постанову «Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ» від 16.09.2015 та інші [34].
5	Акти Міністерства внутрішніх справ	Нормативно-правові акти МВС України та Національної поліції стосуються як питань поточної та інституційної організації правоохоронної діяльності Національної поліції із надання населенню поліцейських послуг, так і питань публічного адміністрування, яке стосується як побудови організаційних структур Національної поліції, так і процесу підготовки, прийняття та контролю управлінських рішень, а також здійснення інформаційного, кадрового, документального та психологічного забезпечення роботи поліції. Можемо виділити такі накази МВС України та Національної поліції України: «Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації проведення

	особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України» від 15.11.2017 № 930; Положення про Департамент патрульної поліції від 06.11.2015; Інструкцію з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції від 06.11.2015; Інструкцію з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі від 07.11.2015; Порядок присвоєння спеціальних звань поліції та позбавлення спеціальних звань від 12.03.2016; Інструкцію з організації контролю за виконанням документів у Національній поліції України від 13.06.2016 та інші [35-39].
--	---

«Розділ II Закону України Про Національну поліцію» визначає принципи діяльності Національної поліції при захисті прав та свобод людини і громадянина: верховенство права, дотримання прав і свобод людини, законність, відкритість та прозорість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства та безперервність (табл. 1.2)» [33].

Таблиця 1.2

Принципи діяльності Національної поліції

№ з/п	Принципи	Характеристика
1	Принцип верховенства права	Відповідно до Конституції України та статті 6 Закону України «Про Національну поліцію», поліція у своїй діяльності керується принципом верховенства права, за яким людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Принцип верховенства права застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини. Виконуючи у суспільстві сервісну функцію, поліція повинна сприйматися як «поліція і народ – партнери», водночас працівник поліції має асоціюватися у громадянина з помічником і захисником.
2	Принцип дотримання прав і свобод людини	Під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації. Обмеження прав і свобод людини допускається винятково на підставах та в порядку, визначених Конституцією та законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції. Заходи, які обмежують права та свободи людини, мають бути негайно припинені, якщо мета застосування таких заходів буде досягнута або немає необхідності подальшого їх застосування.

3	Принцип законності	Законність є неодмінною передумовою правопорядку. Відповідно до статті 8 Закону, поліція діє винятково на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України. Поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження й накази. Принцип законності означає, що поліція виконує свої завдання відповідно до чинного законодавства; жодні накази, розпорядження чи доручення вищих органів, керівників, посадових і службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.
4	Принцип відкритості та прозорості	Згідно з цим принципом, поліція здійснює свою діяльність на засадах відкритості та прозорості в межах, визначених Конституцією та законами України. Вона забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони й захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку. Оскільки відкритість та прозорість є стратегічними елементами формування якісної взаємодії між громадськістю та Національною поліцією, принциповим питанням у контексті тлумачення ст. 9 Закону є чітке розуміння понять відкритості та прозорості. Відкритість діяльності Національної поліції надає змогу громадянам отримати адекватне уявлення та сформувати критичне судження про її функціонування на засадах демократичності. Прозорість діяльності передбачає можливість взаємодії громадян, їхніх об'єднань, юридичних осіб з поліцією при реалізації державної політики, впливу на рішення й діяльність цих органів, доступ до повної, об'єктивної, достовірної інформації про їхню діяльність.
5	Принцип політичної нейтральності	Відповідно до цього принципу, поліція забезпечує захист прав та свобод людини незалежно від політичних переконань і партійної належності, у своїй діяльності є незалежною від рішень, заяв чи позицій політичних партій та громадських об'єднань і має керуватися виключно законодавством України. В органах і підрозділах поліції заборонено провадити політичну діяльність. Окрім цього, поліцейським заборонено висловлювати особисте ставлення до діяльності політичних партій під час виконання службових повноважень, а також використовувати службові повноваження у політичних цілях. Поліцейські не можуть діяти в інтересах окремих осіб чи політичної партії.
6	Принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства	Згідно з цим принципом, діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб. Рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції. Оцінка рівня довіри населення до поліції проводиться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

7	Принцип безперервності	Відповідно до цього принципу, поліція забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань, кожен має право в будь-який час звернутись по допомогу до поліції чи поліцейського. Поліція не має права відмовити в розгляді або відкласти розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань із посиленням на вихідний, святковий чи неробочий день або закінчення робочого дня. Принцип безперервного та цілодобового виконання своїх завдань спрямовує діяльність поліції на вжиття комплексу передбачених заходів для постійної і системної роботи з попередження та розкриття злочинів, охорони суспільства і громадян від будь-яких протиправних посягань. Діяльність поліції має велике значення не лише для суспільства загалом, а й для окремої людини, адже впевненість у власній безпеці та відчуття захищеності з боку органів державної влади є головною вимогою, яку висуває сучасне суспільство до держави.
---	------------------------	--

Примітка. Складено автором на основі [8]

Система Національної поліції України включає два рівні управління:

1. Центральний орган управління Національною поліцією – функціонує на національному рівні, забезпечуючи координацію діяльності та формування загальної стратегії.
2. Територіальні органи Національної поліції – працюють на локальному рівні, здійснюючи безпосереднє виконання завдань у регіонах.

Структурні підрозділи Національної поліції України:

1. Патрульна поліція – забезпечує громадський порядок, контроль за дотриманням правил дорожнього руху, а також оперативне реагування на правопорушення.
2. Кримінальна поліція – здійснює оперативно-розшукову діяльність, спрямовану на боротьбу з організованою та іншими видами злочинності.
3. Органи досудового розслідування – проводять розслідування кримінальних правопорушень відповідно до законодавства.
4. Поліція охорони – надає послуги з охорони державної, комунальної та приватної власності.
5. Спеціальна поліція – виконує завдання в умовах надзвичайних ситуацій або в специфічних обставинах, що вимагають застосування спеціальних методів роботи.

6. Поліція особливого призначення – залучається до виконання завдань підвищеної складності, включаючи забезпечення безпеки під час масових заходів або в умовах військового стану.

Ця багаторівнева структура дозволяє Національній поліції ефективно реагувати на виклики та забезпечувати правопорядок у різних сферах суспільного життя.

Основні повноваження поліції передбачені статтею 23 Закону України «Про Національну поліцію» [33]. Остання:

- «здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчинення правопорушень;
- виявляє причини та умови, що сприяють учиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, уживає в межах своєї компетенції заходів для їх усунення;
- вживає заходи із метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;
- уживає заходи, спрямовані на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;
- здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події» [33];
- «у випадках, визначених законом, здійснює провадження в справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про накладення адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання;
- доставляє у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;
- уживає заходи із забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, парках, скверах, стадіонах, вокзалах, аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях» [33];

- «регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;

- уживає всі можливі заходи з надання невідкладної, зокрема медичної, допомоги особам, які постраждали від кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їх життя та здоров'я;

- уживає заходи для визначення осіб, нездатних через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе;

- у межах своєї компетенції, визначеної законом, здійснює контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування; уживає заходи щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у вигляді позбавлення волі» [33];

- «уживає заходи для запобігання та припинення насильства в сім'ї;

- здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ;

- виконує в межах компетенції запити органів правопорядку (правоохоронних органів) інших держав або міжнародних організацій поліції відповідно до закону та міжнародних договорів України» [33].

Розглянемо структуру методу поліцейського права, яка містить «чотири основні компоненти:

- 1) наявність суспільних відносин, які врегульовуються нормами поліцейського права;

- 2) наявність учасників (суб'єктів) суспільних відносин, що врегульовуються нормами поліцейського права; з одного боку, це громадяни та юридичні особи, з

іншого – це суб'єкти поліцейської діяльності;

3) вибір суб'єктом поліцейської діяльності необхідних прийомів, засобів і способів впливу на певні суспільні відносини або поведінку учасників цих суспільних відносин;

4) виконання визначених правовими нормами процесуальних (процедурних) дій, які мають місце при застосуванні відповідного методу поліцейського права» [33].

Таким чином, методи поліцейського права являють собою комплекс способів і засобів, за допомогою яких держава впливає на суспільні відносини та суб'єктів правовідносин у сфері поліцейської діяльності. У своїй сукупності ці методи формують зміст адміністративно-правового регулювання суспільних відносин публічного характеру, спрямованого на забезпечення ефективної роботи правоохоронних органів.

Ключовим елементом забезпечення безпеки та стабільності в державі є підготовка особового складу Національної поліції до виконання службово-бойових завдань. Цей багатогранний процес охоплює систематичну роботу, спрямовану на формування у працівників не лише ґрунтовних теоретичних знань, але й практичних навичок, які дозволяють ефективно діяти в різних ситуаціях, що виникають під час виконання службових і бойових завдань.

Особлива увага приділяється створенню комплексної системи навчання, яка включає технічну й тактичну підготовку, а також розвиток морально-етичних та психологічних якостей. Формування психологічної стійкості та дотримання етичних норм стають важливими складовими професійної підготовки, сприяючи створенню відповідального, професійного та надійного особового складу, здатного ефективно виконувати поставлені завдання. Напрями психологічного забезпечення діяльності системи Національної поліції наведені на рис. 1.1.

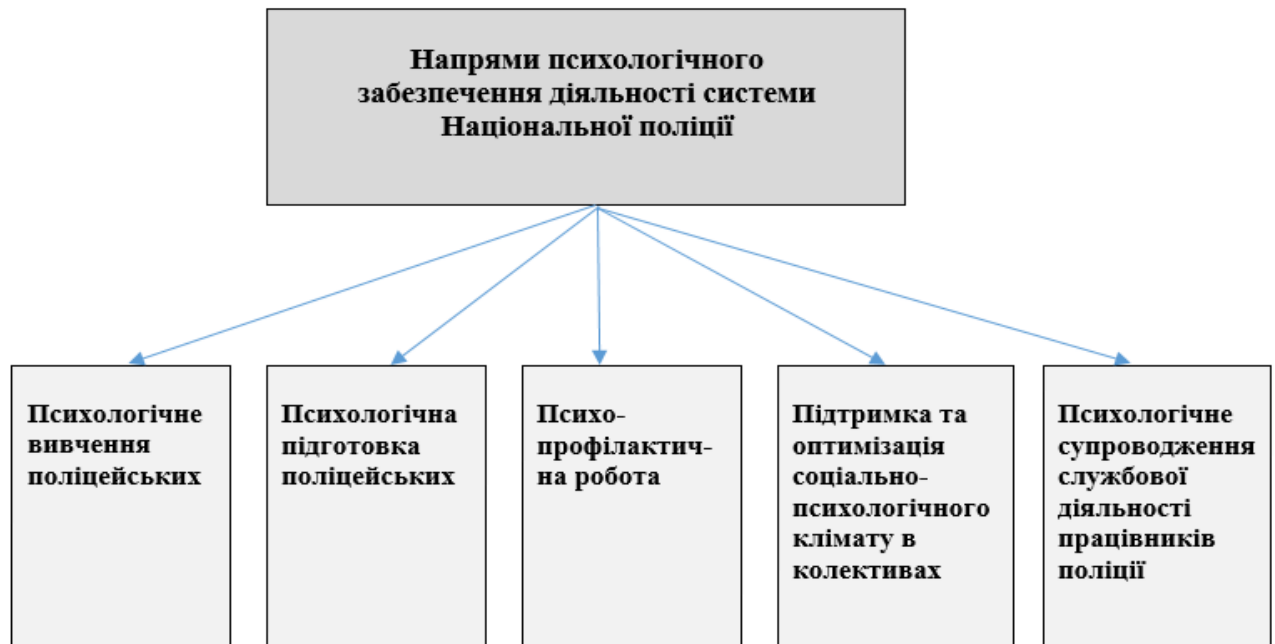

Рис. 1.1. Напрями психологічного забезпечення діяльності системи Національної поліції

В умовах воєнного стану особливого значення набуває адаптація системи психологічного забезпечення в органах МВС до викликів сучасної війни. Зростання навантаження на поліцейських-психологів є очевидним, адже вони надають допомогу різним категоріям громадян:

1. Поліцейським, які зазнали значного емоційного навантаження через перебування в зоні активних бойових дій, окупації, полону, отримання поранень або втрату близьких.

2. Цивільним особам, які опинилися в стресових ситуаціях, зокрема постраждалим, родичам загиблих, тимчасово переселеним родинам та внутрішньо переміщеним особам.

Особливу роль відіграє залучення наявних поліцейських-психологів до надання екстреної психологічної допомоги в деокупованих територіях, у бомбосховищах, на позиціях, а також працівникам поліції, які пережили стрес. Важливим завданням є розробка та впровадження механізмів довготривалої психологічної реабілітації поліцейських, що сприятиме їхньому професійному

відновленню та емоційній стійкості.

Таким чином, поліцейська діяльність повинна розглядатися як специфічний вид державно-управлінської діяльності у сфері правоохоронної системи. Її основна мета полягає у служінні суспільству через охорону прав і свобод громадян, протидію злочинності, забезпечення публічної безпеки та порядку. Це досягається шляхом застосування превентивних поліцейських заходів, а за необхідності – поліцейських заходів примусу, реалізованих спеціально уповноваженими органами від імені держави.

1.2. Зарубіжний досвід діяльності поліції щодо забезпечення публічної безпеки і порядку

Поліція – важливий елемент у будь-якому суспільстві і за будь-якої форми правління. Тому в Україні назріла потреба побудови сучасної демократичної держави в умовах агресивної терористичної діяльності сильного сусіда.

Спершу розглянемо правову основу діяльності поліції зарубіжних країн.

Законодавство Німеччини щодо правового регулювання поліцейської діяльності сформовано із низки актів. Це передусім Закон про поліцію – це основний акт, який регулює діяльність поліції в Німеччині; він встановлює правила щодо використання сили, затримання та зберігання доказів. Закон про захист конституції – це закон, який регулює діяльність внутрішніх служб безпеки в Німеччині; він забезпечує захист демократичного ладу та основних прав і свобод. Закон про захист персональних даних – це закон, який регулює збір, обробку та використання персональних даних у Німеччині; він надає громадянам право на захист своїх персональних даних від незаконного використання та поширення. Важливою рисою законодавства Німеччини є конституційний статус поліції – Конституція ФРН передбачає, що поліція має діяти в межах правового порядку, дотримуючись конституційних прав і свобод громадян. Ще однією особливістю німецького законодавства про поліцію є те, що регулювання діяльності поліції здійснюється окремими федеральними землями. Землі мають

право самостійно регулювати діяльність поліції на своїй території, при цьому вони повинні дотримуватися загальних принципів, що містяться в законодавстві Федеральної Республіки Німеччина.

«Згідно зі статтею 1 Закону Латвійської Республіки Про поліцію, головним функціональним призначенням поліції є захист життя, здоров'я, прав та свобод і майна осіб, інтересів суспільства і держави від злочинних та інших протиправних загроз. Стаття 16 Закону Грузії Про поліцію поряд з основною функцією щодо попередження загроз, з метою забезпечення громадської безпеки і правопорядку, також налічує перелік інших функцій: захист прав і свобод людини, захист майна фізичних та юридичних осіб від протиправного посягання, прийняття превентивних заходів із метою попередження та припинення злочинів та інших правопорушень; виявлення злочинів та інших правопорушень і відповідне правове реагування на підставі повноважень, наданих чинним законодавством; дотримання і контроль за правовим режимом Державного кордону та морського простору; аналіз злочинів та інших правопорушень, очікуваних загроз, ризиків, викликів, а також розроблення стратегії боротьби зі злочинністю; здійснення дозвільної, ліцензійної та реєстраційної діяльності, забезпечення безпеки дорожнього руху; дотримання безпеки учасників кримінального процесу; боротьба з нелегальною міграцією, превенція, припинення нелегальної міграції та забезпечення виконання інших вимог, передбачених чинним законодавством; здійснення пошуково-рятувальних робіт; реагування на надзвичайні ситуації; виконання інших функцій під час воєнного та надзвичайного стану відповідно до вимог законодавства. Закон Республіки Кіпр Про поліцію 2004 року в статті 5 головною функцією поліції визначає підтримання правопорядку, збереження миру, попередження й розслідування злочинів та затримання злочинців. Водночас, в умовах надзвичайних ситуацій, пов'язаних із війною та іншими екстраординарними обставинами, стаття 6 вказаного нормативно-правового акта допускає можливість використання поліції з метою реалізації оборонних функцій» [13].

У країнах Європейського Союзу активно використовуються нормативно-

правові акти, які можна розглядати як позитивний приклад для впровадження в Україні. Одним із таких інструментів є ****Кодекси етики****, що стали унікальними механізмами регулювання діяльності та поведінки працівників поліції.

Зокрема, Європейський кодекс поліцейської етики, прийнятий Комітетом міністрів Ради Європи 19 вересня 2001 року, визначає загальноєвропейські принципи й рекомендації щодо функціонування, цілей і відповідальності поліції в демократичних суспільствах, керованих принципами верховенства права. Кодекс акцентує на необхідності забезпечення безпеки громадян і дотримання прав людини, які є основними орієнтирами для діяльності поліції в європейських країнах.

Франція також має значний досвід у цьому напрямі. Кодекс етики Національної поліції, впроваджений указом № 86-592 від 18 березня 1986 року, був модернізований у 2014 році, коли до нього долучили Національну жандармерію. Новий Кодекс етики Національної поліції та жандармерії, що набув чинності 1 січня 2014 року, базується на положеннях Декларації прав людини і громадянина, Конституції Франції, міжнародних конвенцій і законодавства.

Основна мета цього кодексу – зміцнити зв'язок між силами внутрішньої безпеки та суспільством, чітко ставлячи інтереси населення в центр уваги поліції та жандармерії. Він сприяє встановленню довіри між правоохоронними органами й громадянами, забезпечуючи підзвітність і прозорість їхньої діяльності.

Досвід ЄС свідчить про те, що впровадження подібних етичних кодексів в Україні може стати важливим кроком до підвищення ефективності роботи поліції, забезпечення дотримання прав людини та зміцнення довіри громадян до правоохоронних органів.

Поліція Ізраїлю має широкий спектр завдань, визначених статтею 3 Наказу про поліцію (редакція 1971 року), які охоплюють різні аспекти забезпечення громадської безпеки, правопорядку та боротьби зі злочинністю. Її діяльність

спрямована на:

- запобігання правопорушенням, їх розслідування та виявлення;
- розшук правопорушників і притягнення їх до відповідальності;
- контроль автомобільного руху та забезпечення безпеки дорожнього руху;
- охорону громадського порядку , життя та майна.;
- забезпечення надійної охорони ув'язнених і затриманих ;
- підтримання внутрішньої безпеки країни.

Відділення поліції в Ізраїлі є базовими одиницями, які надають громадянам більшість послуг. На території країни функціонує 54 таких відділення, які:

- патрулюють та забезпечують внутрішню безпеку у підзвітних районах;
- розслідують злочини, збирають дані та розвідувальну інформацію;
- співпрацюють із місцевими органами влади та громадами для залучення жителів до боротьби зі злочинністю.

Поліція активно залучає добровольців через спеціальні центри, використовує їх у різних сферах діяльності, що підвищує ефективність роботи відділень. При цьому:

1. Морська поліція :

- займається порятунком людей на воді;
- забезпечує безпеку руху на воді та розслідує кримінальні правопорушення у цій сфері.

2. Розшук зниклих осіб:

- надається особливий пріоритет у реагуванні на повідомлення про зникнення людей;
- застосовується оперативний підхід для забезпечення суспільної безпеки та порятунку життів.

3. Боротьба з корупцією та економічними злочинами :

- розслідуються випадки корупції серед вищих посадових осіб та шахрайство;
- приділяється увага кіберзлочинності та інтелектуальній власності.

Також створено спеціальний підрозділ для боротьби з порушеннями

авторських прав, незаконним використанням товарних знаків, виробництвом контрафактної продукції, а також неправдивим маркуванням товарів.

Поліція Ізраїлю прагне залучити громадськість до боротьби зі злочинністю, покращення якості життя та зміцнення довіри населення до правоохоронних органів. Такий досвід може бути корисним для інших країн, включаючи Україну, у побудові ефективної системи безпеки та співпраці з громадою.

Характерною особливістю діяльності Національної поліції Ізраїлю є «переважна її орієнтація на надання послуг суспільству і громадянам. Втіленням сервісного характеру діяльності Національної поліції Ізраїлю є тісний зв'язок із громадськістю, орієнтація на запити суспільства, зокрема боротьба з корупцією та економічними злочинами у владі, орієнтація на вразливі верстви населення, зокрема діти та молодь, увага до організації пошуку зниклих людей та викрадених автомобілів, ретельний розгляд скарг населення, гарантії об'єктивного розгляду скарг, що стосуються діяльності поліцейських, неформальний розгляд такої діяльності спеціальними судами тощо» [14].

Розглянемо питання співпраці поліції з населенням. Модель «Community Policing» (Поліція, орієнтована на громаду) є основою організаційно-правових засад співпраці поліції з населенням в багатьох країнах Європи. Це стратегічний підхід, який акцентує на партнерстві між правоохоронними органами та громадами для забезпечення безпеки та вирішення проблем правопорушень через активну взаємодію, відкритість і довіру.

Основні принципи цієї моделі, впроваджені в різних країнах Європи, включають:

1. Взаємодія між поліцією та громадою. В Англії існують комітети запобігання злочинності, де поліція спільно з громадянами обговорює проблеми та розробляє заходи для поліпшення ситуації в громаді. Це забезпечує безпосередню участь громадян у вирішенні питань безпеки.

2. Громадська участь. У Швеції функціонують програми «громадських поліцейських», де волонтери з місцевих громад допомагають поліції в патрулюванні, зборі інформації та забезпеченні безпеки на рівні місцевості.

3. Прозорість і відповідальність. У Фінляндії та Норвегії активно застосовуються механізми прозорості та відповідальності. Поліція регулярно проводить відкриті діалоги з громадянами і публікує звіти про свою діяльність, що дозволяє громадянам контролювати роботу правоохоронців.

4. Освіта і підвищення кваліфікації поліцейських. У Нідерландах і Данії проводиться систематична освіта поліцейських, орієнтована на поліпшення їх комунікаційних навичок та здатності працювати з різними соціальними групами. Це підвищує ефективність взаємодії поліції з громадою.

5. Права жертв та підтримка. В Іспанії та Італії законодавчо закріплені права жертв правопорушень. Законодавство передбачає їхні права на консультації, психологічну підтримку, а також можливість брати участь у судових процесах. Це допомагає жертвам злочинів відновити довіру до правоохоронних органів.

Отже, модель «Community Policing» у Європі є важливим інструментом для створення довіри між поліцією та населенням, сприяє взаєморозумінню та забезпечує ефективність у забезпеченні публічної безпеки. Вона ґрунтується на принципах активної громадської участі, прозорості та відповідальності. Програми, що включають освіту поліцейських, роботу з жертвами злочинів та підтримку громадської активності, доводять свою ефективність і можуть бути корисними для вдосконалення поліцейської діяльності в Україні та інших країнах.

«Варто згадати і про зарубіжний досвід підготовки особового складу підрозділів сил охорони правопорядку до виконання службово-бойових завдань, адже він є цікавим та різноманітним, охоплює різні підходи та інновації в різних країнах. Наведемо кілька оригінальних прикладів. Швеція славиться своєю системою громадської безпеки та підготовки поліцейських. Тут акцент робиться на підвищенні професійних та комунікативних навичок. Поліцейські отримують широкий спектр тренувань, що включають взаємодію з громадою та вирішення конфліктів без застосування сили. У Сполучених Штатах Америки підготовка поліцейських розглядається як невід'ємна частина професійного зростання. Тут наголос робиться на тактичній підготовці, зокрема великий акцент на вогневій і

тактичній стрільбі, а також симуляціях реальних ситуацій. В Ізраїлі військова служба є загальною практикою. Багато поліцейських набувають досвіду в армії, що дозволяє їм здобути військові й тактичні навички. Також в Ізраїлі акцент робиться на антитерористичній підготовці через постійну загрозу від терористичних атак. Канада відома своєю багаторічною традицією професійної підготовки для поліцейських. Тут використовують інноваційні методи, такі як використання симуляторів та віртуальної реальності для тренувань, а також зосереджені на роботі з різними культурами та спільнотами. У Німеччині підготовка поліцейських – це вивчення правозахисних аспектів та акцент на етиці. Тут також приділяють увагу навичкам вирішення конфліктів та взаємодії з різними соціальними групами. У кожній країні підготовка особового складу сил охорони правопорядку є відображенням конкретних соціокультурних та правових аспектів, виокремлюючись власними особливостями та відмінностями в підходах та методиках» [14].

Резюмуючи, можна стверджувати, що в країнах Європейського Союзу розроблені та ефективно функціонують нормативно-правові акти, які можуть бути запроваджені як позитивний досвід для інших країн, зокрема для України. Серед таких інструментів важливу роль відіграють ****Кодекси етики****, які стали основою для формування етичних стандартів та професійної поведінки співробітників поліції. Ці кодекси дозволяють визначити чіткі принципи взаємодії з громадянами, покращують якість роботи правоохоронних органів і допомагають зміцнити довіру до поліції.

Крім того, досвід європейських країн показує, що одним із найефективніших інструментів у діяльності поліції є взаємодія з населенням на основі моделі «Community Policing» (поліція, орієнтована на громаду), яка включає такі підходи як «Community-oriented Policing» (поліція, орієнтована на спільноту) та «Neighborhood Policing» (поліція, орієнтована на район). Ці моделі передбачають активну співпрацю між поліцією та громадою для вирішення проблем правопорушень, забезпечення безпеки та покращення якості життя в місцевих громадах.

Такі підходи сприяють:

1. Створенню довіри між поліцією та громадянами.
2. Активному залученню громадян до забезпечення правопорядку.
3. Підвищенню ефективності правоохоронної діяльності через прямий контакт з населенням та розуміння реальних потреб громад.
4. Покращенню роботи поліції через зворотний зв'язок від громадян та вирішення проблем на місцевому рівні.

Врахування цих принципів може значно поліпшити ситуацію з громадською безпекою в країні, допомогти створити більш відкриті та ефективні механізми взаємодії поліції з населенням і забезпечити верховенство права.

РОЗДІЛ 2

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ ТА АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Взаємодія територіальних підрозділів Національної поліції з органами місцевого самоврядування щодо забезпечення публічної безпеки і порядку

Зміни, що відбуваються в сучасному українському соціумі, зокрема в економічній, політичній та духовній сферах, невідворотно впливають на процес формування нових взаємовідносин між державою, її інституціями та громадянським суспільством. Особливо важливим є те, що рівень довіри населення до поліції є одним із основних критеріїв оцінки ефективності роботи органів та підрозділів Національної поліції України. «Впровадження європейських стандартів визначають такі завдання взаємодії поліції з населенням:

- 1) підвищення авторитету й довіри населення до поліції;
- 2) покращення стану комунікативної та загальної культури;
- 3) сприяння об'єктивному інформуванню населення про діяльність поліції за допомогою засобів масової інформації;
- 4) створення позитивного іміджу шляхом підвищення рівня професійної компетентності та покращення результатів діяльності;
- 5) забезпечення безпосереднього діалогу між поліцією та населенням (громадськими об'єднаннями, профспілками, асоціаціями, організаціями, підприємствами) під час особистих зустрічей;
- 6) проведення активної профілактичної, виховної, просвітницької роботи серед різних верств населення з метою запобігання злочинності, а також формування в різних категорій громадян відчуття особистої причетності до правового порядку в суспільстві, підвищення рівня самосвідомості кожного члена суспільства;

7) залучення найактивніших громадян до співпраці» [16].

Оптимізація взаємодії поліції з населенням має стати важливим напрямом реформування правоохоронної системи в Україні. Основною метою цієї оптимізації є не лише вдосконалення існуючих форм співпраці, але й інтеграція зарубіжного досвіду, який довів свою ефективність у залученні громадськості до правоохоронної та правозахисної діяльності. Як показує практика, активне включення населення у процеси забезпечення безпеки і порядку позитивно впливає на рівень довіри до поліції, що є основою для створення здорових відносин між громадянами і правоохоронними органами.

Найголовніше в цьому процесі — це забезпечення своєчасного і оперативного реагування на звернення громадян. Тільки за умови, що поліція ефективно реагує на проблеми громадян, може бути досягнутий високий рівень довіри, що в свою чергу сприяє покращенню загальної безпеки та стабільності в суспільстві.

Що стосується правового регулювання взаємовідносин поліції з органами місцевого самоврядування, то цей аспект є ключовим для забезпечення публічної безпеки на місцевому рівні. Справді, поліція є органом державної влади, тоді як органи місцевого самоврядування мають обмежену компетенцію в питаннях правоохоронної діяльності. Однак ефективне співробітництво між цими двома інституціями є необхідним для забезпечення порядку на території громади. Чітке правове регулювання таких відносин має стати пріоритетом для розв'язання питань, пов'язаних із координацією дій поліції і місцевих органів влади.

На сьогоднішній день в Україні відсутня єдина система законодавчих актів, яка б регламентувала ці взаємовідносини, що часто призводить до неузгодженості дій на місцях. Для того, щоб забезпечити ефективну співпрацю територіальних підрозділів поліції та органів місцевого самоврядування, необхідно створити чіткі правові механізми, які б визначали не лише обов'язки і права кожної сторони, але й механізми контролю та відповідальності за порушення цих відносин. У цьому контексті варто також звернути увагу на необхідність впровадження механізмів контролю за взаємодією поліції і

громади, що дозволяють не тільки покращити якість надання поліцейських послуг, але й забезпечити ефективний моніторинг результатів цієї взаємодії. Однак із загального масиву чинної системи законодавства, що стосується як місцевого самоврядування, так і діяльності Національної поліції, можна виділити комплекс нормативних джерел, покликаних регулювати відносини у сфері суспільних відносин, що дозволяє виділити такі «особливості:

- незважаючи на те, що діяльність як територіальних підрозділів поліції, так і органів місцевого самоврядування врегульована досить повно, окремого нормативно-правового акта, який би регулював їх взаємовідносини, немає;

- відомчі нормативні акти МВС та Національної поліції є актами, якими органи місцевого самоврядування не можуть керуватися у своїй діяльності, а нормативні акти, прийняті органами і посадовими особами місцевого самоврядування, не можуть бути підставою для діяльності територіальних підрозділів поліції;

- наявність прогалин у нормативно-правовій базі. Важливі та гострі питання виникають у взаємовідносинах органів місцевого самоврядування та територіальних підрозділів поліції, які або містять суперечності, або залишаються поза сферою будь-якого юридичного закріплення» [19].

«Недоліки організаційно-управлінської діяльності та взаємодії суб'єктів системи забезпечення правопорядку, прогалини функціонального та координаційного характеру їхньої діяльності породжують неузгодженість, розрізненість діяльності, що здійснюється у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку; показують неоптимальність застосовуваних методів управління та ослаблення всієї правоохоронної і правозахисної діяльності в цій сфері, як наслідок – невиправдано високі показники порушень публічної безпеки та порядку. На нашу думку, є необхідність розроблення та прийняття закону Про охорону публічного порядку, що регламентує суспільні відносини у сфері публічного порядку, у якому буде надано визначення «публічний порядок», «громадське місце», указано суб'єкти таких відносин, місце кожного з них, у тому числі й органів місцевого самоврядування» [19].

«Статтею 11 Закону Про Національну поліцію України передбачено, що поліція повинна тісно співпрацювати і взаємодіяти з населенням, територіальними громадами і громадськими організаціями на принципах партнерства з метою задоволення їхніх потреб» [33].

У контексті поняття «community policing» в умовах воєнного стану вирішального значення набуває залучення громади до спільної боротьби зі злочинністю. Організація та діяльність національної поліції на засадах взаємодії з громадськістю, у тому числі реалізації принципів соціального характеру та взаємодії з владою та громадянами, створює підґрунтя для успішної реалізації концепції «community policing», у т.ч. під час бою. закон. Залучення громади до партнерства з поліцією, спільні зусилля у профілактиці та розслідуванні кримінальних правопорушень сприяють ефективній протидії злочинності в конфліктних ситуаціях та підвищенню загального рівня безпеки. Крім того, наявність системи громадського контролю за міліцією допомагає зберегти довіру громади до правоохоронних органів навіть в умовах воєнного стану. Залучення громади до боротьби зі злочинністю під час воєнного стану може приймати різні форми, включно з профілактикою правопорушень. Громадяни можуть повідомити поліцію про підозрілих людей або події, які можуть призвести до злочину. Вони також можуть брати участь у волонтерських програмах з охорони громадського порядку. Громадяни можуть надати до поліції інформацію про кримінальні правопорушення, свідками яких вони стали або про які дізналися з інших джерел. Вони також можуть допомогти поліції вистежити злочинців.

Громадяни також можуть надати допомогу незахищеним верствам населення, які постраждали від кримінальних правопорушень або опинилися у складних життєвих обставинах. Наприклад, групи «сусідської варти» створюють у місцевих органах влади, розташованих на лінії фронту. Ці групи патрулюють вулиці, охороняють громадський порядок і запобігають мародерству. Вони також допомагають поліції в пошуку диверсантів і псувальників. У тилкових громадах проводяться інформаційні кампанії для підвищення обізнаності про військові злочини та способи повідомлення про них поліції. Громадяни також

можуть брати участь у волонтерських програмах, щоб допомогти поліції, наприклад роздавати гуманітарну допомогу чи ремонтувати пошкоджені об'єкти. Важливим елементом забезпечення безпеки та громадського порядку є залучення громади до протидії злочинності під час воєнного стану. Це дозволяє поліції ефективніше виконувати свої завдання, а також підвищує довіру громадян до поліції.

«До компетенції сільських, селищних, міських рад належить заслуховування інформації прокурорів та керівників органів Національної поліції про стан законності, боротьби із злочинністю, охорони громадської безпеки і порядку та результатів діяльності на відповідній території; встановлення відповідно до законодавства правил із питань благоустрою території населеного пункту, забезпечення в ньому чистоти і порядку, торгівлі на ринках, дотримання тиші в громадських місцях, за порушення яких передбачено адміністративну відповідальність; встановлення заборони продажу пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв, столових вин суб'єктами господарювання (крім закладів ресторанного господарства) у визначений час доби в межах території відповідної адміністративно-територіальної одиниці; прийняття у межах, визначених законом, рішень із питань боротьби зі стихійним лихом, епідеміями, епізоотіями, за порушення яких передбачено адміністративну відповідальність; визначення територій, на яких можуть проводитися потенційно небезпечні заходи в умовах присутності цивільного населення за участю особового складу Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів із використанням озброєння і військової техніки; прийняття рішень, пов'язаних зі створенням спеціальних вільних та інших зон, змінами в статусі цих зон, внесення до відповідних органів пропозицій із цих питань; надання згоди на створення таких зон за ініціативою Президента України або Кабінету Міністрів України; затвердження вимог до облаштування майданчиків для паркування транспортних засобів з урахуванням норм, нормативів, стандартів у сфері благоустрою населених пунктів, державних будівельних норм, технічних умов, Правил дорожнього руху та інших

нормативних документів» [30].

Важливим напрямком спільної діяльності органів місцевого самоврядування та національної поліції є організація роботи щодо запобігання бездоглядності неповнолітніх; здійснення заходів соціального фаворитизму щодо осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, а також осіб, призначених на пробацію; здійснення заходів щодо запобігання безпритульності відповідно до законодавства; визначення видів безоплатних громадських робіт для осіб, засуджених до громадських робіт.

Крім того, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачено можливість створення правоохоронного органу, який утримується за рахунок коштів місцевого самоврядування, вирішуючи питання щодо чисельності такої організації, на витрати на їх утримання, здійснення матеріально-технічного забезпечення їх діяльності, створення необхідних побутових умов, а також вирішення уповноваженими органами національної поліції питань щодо створення належних умов для обслуговування та відпочинок поліцейські. Однією з форм взаємодії поліції та місцевої влади можна вважати реалізацію проекту «Поліцейський офіцер громади». «Завданнями такого проєкту є:

- створення безпечного середовища;
- постійна поліцейська присутність;
- надання якісних поліцейських послуг;
- упровадження спільних проєктів;
- створення механізмів безпеки громадян;
- попередження правопорушень;
- підзвітність громаді» [16].

«Мета проєкту – забезпечення кожної територіальної громади окремим офіцером, який не тільки працюватиме на території цієї громади, але й житиме там. На поліцейського офіцера громади буде покладено такі обов'язки: необхідно орієнтуватися на потреби місцевого населення, підтримувати постійний контакт із мешканцями, щоденно забезпечувати порядок на своїй

території, своєчасно реагувати на проблеми громади та запобігати вчиненню правопорушень. Проєкт спрямований на надання професійних поліцейських послуг у невеликих населених пунктах, що полягає не лише у реагуванні на вчинення правопорушення, а й насамперед у забезпеченні захисту та безпеки громади, задоволенні її потреб. Така постійна присутність поліцейського і чіткі обмежені рамки поліцейської ділянки забезпечують добру можливість для налагодження партнерських відносин із населенням і розвиток громадських безпекових проєктів. Крім того, поліцейські офіцери громад не залучаються до заходів охорони громадського порядку поза межами населеного пункту, а їхня функція, власне, орієнтована саме на превентивну діяльність» [2].

Поліцейські офіцери громад фінансуються за змішаною схемою. Вони працюють у штаті територіальних підрозділів Національної поліції, отримуючи заробітну плату відповідно до штатного розпису. Однак, умови для їхньої роботи — такі як наявність робочих місць, поліцейських ділянок, меблів, оргтехніки, канцелярії, а також автомобілі та паливно-мастильні матеріали — забезпечуються безпосередньо місцевими громадами. Це може здійснюватися через пряме фінансування (для робочого місця та автомобіля) або через субвенцію для покриття витрат на паливо та утримання автомобіля. Таким чином, хоча поліцейські офіцери підпорядковуються своїм керівникам, вони одночасно мають звітність перед громадою.

Крім того, передбачено, що поліцейські офіцери громади повинні не рідше двох разів на рік звітувати перед виконавчим органом місцевого самоврядування щодо стану правопорядку в межах територіальної громади, заходів, що вживаються для запобігання правопорушенням, а також для зміцнення довіри населення до поліції. Для залучення громади до цієї ініціативи, місцева влада повинна укласти меморандум з поліцією, в якому зобов'язується забезпечити поліцейських робочим місцем, автотранспортом, паливом та коштами для утримання автомобіля. У свою чергу, громада передає автомобіль на баланс поліції, закріплюючи його за поліцейським як службовий.

Також громада повинна допомогти у пошуку житла для поліцейських

офіцерів громади (за необхідності). Після виконання цих умов поліція організовує набір та спеціальне навчання для нових працівників, після чого вони стають офіційними поліцейськими офіцерами громади. Це навчання охоплює навички, які допоможуть офіцерам ефективно виконувати свої функції, зокрема, будувати взаємодію з громадою, підвищувати довіру, слухати потреби громадян і працювати разом над вирішенням проблем. Важливою умовою для призначення поліцейських офіцерів громади є погодження їх кандидатур з органами місцевого самоврядування.

Після аналізу основних напрямів діяльності Національної поліції та органів місцевого самоврядування в контексті забезпечення публічної безпеки й порядку можна зробити висновок, що ефективне забезпечення цієї сфери неможливе без тісної співпраці між ними. Лише чітка взаємодія та визначення конкретних повноважень кожного органу дозволяють оперативно реагувати на сучасні виклики в цій сфері.

Побудова партнерських відносин між поліцією та територіальними громадами є складним і багатоступеневим процесом. Це не можна звести до простого алгоритму, оскільки умови, вимоги та можливості впровадження стратегії «Community policing» будуть змінюватися залежно від місцевих особливостей, криміногенної ситуації, а також від того, наскільки активно громади та органи місцевого самоврядування будуть готові співпрацювати для вирішення проблем у сфері публічної безпеки, орієнтуючись на відповідну правову базу.

2.2. Результати діяльності відділення Національної поліції в Закарпатській області та її аналіз

Упродовж першого півріччя 2024 року співробітниками відділення поліції №1 Мукачівського районного управління поліції головного управління Національної поліції (далі – РУП ГУНП) в Закарпатській області вжито низку організаційно-практичних та розшукових заходів щодо стабілізації

оперативної обстановки на території району, виконання завдань, поставлених керівництвом Національної поліції України щодо захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства й держави від протиправних посягань.

Так, в інформаційно-телекомунікаційній системі «Інформаційний портал Національної поліції України» (далі – ІТС ІПП) відділення поліції №1 Мукачівського РУП ГУНП у Закарпатській області зареєстровано 3078 заяв та повідомлень про вчинення кримінальних правопорушень та інших подій (за аналогічний період 2023 року – 1957), за якими було прийнято такі рішення:

- 364 матеріали внесено до ЄРДР;
- 2476 матеріалів розглянуто згідно з ЗУ «Про звернення громадян»;
- складено 343 адміністративні протоколи за матеріалами СО;
- 29 матеріалів передано до інших територіальних підрозділів поліції.

Слідча робота та результати оперативно-службової діяльності. За звітній період слідчими та дізнавачами відділення поліції №1 до ЄРДР внесено (без урахування закритих) 250 (2023 рік – 207) кримінальних правопорушень, у тому числі 89 (2023 рік – 77) – з категорії тяжких та особливо тяжких, особам повідомлено про підозру у вчиненні 174 (2023 рік – 125) кримінальних правопорушень. Унесено до суду клопотань про обрання запобіжних заходів 14, із них: «особисте зобов’язання» – 8, «домашній арешт» – 4, «тримання під вартою» – 1, «застава» – 2.

Протягом вказаного періоду 137 (2023 рік – 109) кримінальних правопорушень направлено до суду, з яких 33 особи, які раніше скоювали злочини, з 9 осіб судимість не знята і не погашена, 5 – у стані алкогольного сп’яніння.

Усього протягом зазначеного періоду закрито 143 кримінальні провадження, де в ході слідства не встановлено події або складу кримінального правопорушення. Залишаються на досудовому розслідуванні 64 тяжкі кримінальні провадження.

Сектори відділення впродовж шести місяців 2024 року проводили роботу з документування злочинної діяльності осіб, яким повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення. Із них за основними видами:

- крадіжка – 20;
- шахрайство – 57;
- незаконне поводження зі зброєю – 2;
- порушення правил безпеки дорожнього руху – 4;
- незаконне заволодіння транспортними засобами – 2;
- привласнення, розтрата майна – 14;
- пов'язані з використанням бюджетних коштів – 20;
- у сфері службової діяльності – 2;
- хабарництво – 2;
- у сфері обігу наркотичних засобів – 6.

Упродовж звітнього періоду в Єдиному реєстрі досудових розслідувань зареєстровано без закритих 89 (2023 рік – 77) тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень, за якими 12 (2023 рік – 15) особам повідомлено про підозру у вчиненні 42 кримінальних правопорушень зазначеної категорії.

Оперативно-розшукова робота сектору кримінальної поліції (СКП). Протягом 2024 року працівники СКП у розшук оголосили 20 осіб. Із них 6 злочинців (знайдено 3), безвісно зниклих військовослужбовців – 22 особи (зникли на окупованій території – 14), знайдено 7. Сьогодні в розшуку перебуває 30 злочинців, 37 безвісно зниклих осіб.

За звітній період 2024 року працівниками СКП встановлено 36 осіб, яким повідомлено про підозру у вчиненні 79 кримінальних проваджень та 66 кримінальних проваджень направлено до суду.

Профілактична робота сектору реагування патрульної поліції (СРПП). Протягом звітнього періоду складено 2435 адміністративних протоколів. Найбільша кількість виявлених адміністративних правопорушень стосується порушень правил дорожнього руху. Працівниками СРПП складено 2302 адміністративні протоколи та постанови, з яких:

- ✓ 61 – за ст.130, ч.1,2 КУпАП (керування ТЗ у стані алкогольного сп'яніння);
- ✓ 31 – за ст.124 КУпАП (порушення ПДР, що спричинило пошкодження транспортних засобів);
- ✓ 33 – за ст.126, ч.5 КУпАП (керування ТЗ особою, позбавленою права керування повторно).

У сфері публічної безпеки складено 136 адміністративних протоколів. За вказаний період 2024 року нарядами СРПП відділення поліції №1 Мукачівського РУП забезпечено реагування на 513 повідомлень. Загалом середній час прибуття нарядів СРПП на місце події з моменту отримання повідомлення становить 09 хвилин 57 секунд, середній час виконання завдань – 42 хвилини 36 секунд. Відразу затримано 3 особи за вчинення кримінальних правопорушень. Працівниками СРПП встановлено 23 особи, яким повідомлено про підозру у вчиненні 30 кримінальних правопорушень. Участь працівників СРПП у розкритті кримінальних правопорушень становить 97,7 %.

Профілактична робота сектору превенції (дільничні офіцери поліції (далі – ДОП) та поліцейські офіцери громад (далі – ПОГ). Аналізуючи роботу за 6 місяців 2024 року, слід відмітити, що працівниками ДОП та ПОГ розглянуто 1741 звернення громадян. За матеріалами ДОП та ПОГ, пред'явлено 57 підозр по Ф-2 (ДОП – 51, ПОГ – 6) та 39 кримінальних проваджень направлено до суду по Ф-1.

З метою попередження повторних правопорушень та належного контролю за місцем проживання осіб, які перебувають під обліком, на території району проводяться регулярні заходи, зокрема відпрацювання населених пунктів та перевірки за місцем проживання осіб, які раніше були засуджені. Протягом поточного періоду, за матеріалами дільничних інспекторів, стосовно шести осіб, які раніше вчиняли злочини, було встановлено адміністративний нагляд. Для активізації профілактичної роботи з особами, які порушують закон у сфері сімейно-побутових відносин, вчиняють домашнє насильство або зловживають алкоголем, працівники відділів ДОП та

ПОГ проводять профілактичні бесіди. За вказаний період складено 84 адміністративні протоколи за ст.173 КУпАП. Щодо 49 осіб винесено 59 термінових заборонних приписів. Щодо 9 осіб порушено кримінальне провадження за вчинення злочинів, передбачених ст.126-1 КК України.

Задокументовано 312 адміністративних правопорушень. За даними щодо зростання злочинів у громадських місцях порівняно з минулим роком спостерігається збільшення злочинів (із 7 на 15), а також в умовах вулиці (із 4 на 15).

Працівники відділення здійснювали профілактичні заходи з метою недопущення скоєння неповнолітніми особами більш тяжких злочинів. Як результат, складено 4 адміністративні протоколи на батьків за неналежне виконання обов'язків із виховання дітей (ст. 184, ч. 1-3 КУпАП). Виявлено 2 кримінальні правопорушення, скоєні неповнолітніми.

Отже, розглянемо фактори, які впливають на стан кримінальної ситуації в Україні, у тому числі Закарпатській області (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Фактори, які впливають на стан кримінальної ситуації в державі

№ з/п	Фактори	Характеристика
1	Масштабне збройне вторгнення РФ на територію України	Агресія вкрай негативно позначилася на всіх сферах життєдіяльності країни, зокрема на кількісних параметрах і структурі кримінальних правопорушень.
2	Значні людські втрати внаслідок масштабних бойових дій	Загибель і поранення великої кількості військових та цивільних осіб негативно впливають на економічну, соціальну і соціально-психологічну ситуацію в суспільстві, зокрема сприяють поширенню серед населення настроїв тривожності й страху, зневіри у щасливе майбутнє тощо.
3	Руйнування значної частини інфраструктури, житлових і промислових будівель і споруд, величезні матеріальні збитки	Ці наслідки війни серйозно погіршують матеріальні умови життєдіяльності суспільства та його психологічний стан.
4	Суттєве погіршення економічної ситуації, зниження обсягів	Внаслідок окупації частини території країни, руйнування енергетичної та транспортної інфраструктури, погіршення умов роботи промислових і

	промислового та сільськогосподарського виробництва, внутрішнього й зовнішнього товарообороту	сільськогосподарських підприємств відбулося вагоме зниження обсягу ВВП країни, скорочення обсягів продукції, яка виробляється в основних галузях української економіки, що негативно позначиться на соціально-економічній ситуації в державі.
5	Збільшення рівня інфляції та зростання цін, зокрема на комунальні послуги та харчові продукти	На тлі соціально-економічних проблем, викликаних війною, у країні відбувається помітне підвищення рівня інфляції, що призводить до зниження рівня матеріальної забезпеченості населення.
6	Погіршення матеріального становища населення	Унаслідок масштабного військового вторгнення ворога, інтенсивного ведення бойових дій, постійних ракетних обстрілів міст продовжується процес погіршення соціально-економічної ситуації і, відповідно, зменшення рівня матеріальної забезпеченості більшості населення країни.
7	Значне збільшення рівня реального безробіття	Через війну, окупацію частини території країни, порушення нормальної роботи великої кількості підприємств багато громадян втратили роботу й стали безробітними. Тенденція збільшення кількості безробітних може посилитися, що сприятиме пошуку нелегальних, у тому числі кримінальних, способів заробітку.
8	Погіршення умов проживання населення	Періодичні вимкання електроенергії, відключення постачання води та тепла, зменшення стану освітлення вулиць, будівель та інших громадських місць.
9	Поширення найбільш суспільно небезпечних видів злочинів проти національної безпеки	Випадки колабораційної діяльності серед населення тимчасово окупованих територій.

Примітка. Складено автором на основі [11]

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

3.1. Оптимізація діяльності керівника територіального органу Національної поліції щодо забезпечення публічної безпеки і порядку

У сучасних умовах функціонування Національної поліції України роль керівника територіального органу поліції стає надзвичайно важливою. Якість забезпечення публічної безпеки та порядку в державі значною мірою залежить від ефективного керівництва та вмілого управління підпорядкованими підрозділами. Керівник є особою, яка має право приймати рішення та здійснює єдине командування в межах своїх повноважень. Спільна робота людей, спрямована на досягнення спільної мети, неможлива без належної організації їх діяльності. Тому керівник, який розглядає своїх підлеглих лише як виконавців, не може розраховувати на успіх. Керівник територіального підрозділу поліції виконує не тільки управлінську, а й соціальну функцію, тому він повинен мати необхідні знання та навички для ефективної координації та управління своїми підрозділами.

Обов'язковою ознакою служби в поліції є наділення її працівників державними повноваженнями. Ознакою влади є здатність владного суб'єкта нав'язувати свою волю іншим учасникам суспільних відносин для досягнення поставлених цілей. Цілком логічно, що голова територіального органу ННР, як владний суб'єкт, також має певні права та обов'язки, які в сукупності називаються повноваженнями посадових осіб. Певною мірою в межах своєї компетенції він приймає одноосібні рішення, які можуть відповідати принципу єдиноначальності.

На нашу думку, «керівник територіального органу поліції має здійснювати свої функції такими методами і засобами, щоб вони були зрозумілими для колективу загалом, а також окремим працівникам, враховувати те, що інтереси підлеглих не завжди збігаються з намірами керівників і навпаки. Функції

керівника здійснюються безперервно і циклічно, залежно від обставин і завдань, вони мають охоплювати всі напрями діяльності органу поліції та окремих його підрозділів. Залежно від завдання, обсягів і часу виконання, функції керівника можуть поділятися на основні й допоміжні, постійні й тимчасові, внутрішні й зовнішні, але серед них немає другорядних. Керівник територіального органу поліції здійснює всі вищезгадані функції в процесі управління одночасно, безперервно, делегуючи частину їх своїм заступникам, начальникам служб. Це теж важливе управлінське рішення – у якому обов'язі можливо делегувати свої організаторські функції. Там, де ця проблема вирішується правильно, особовий склад діє впевнено, злагоджено, ефективно» [27].

Залежно від поставлених перед керівником завдань, визначаються його основні функції, які включають організацію діяльності підрозділів, аналіз ситуації, прогнозування розвитку подій, контроль за виконанням завдань та ведення обліку. Крім того, важливою функцією є підготовка персоналу, що включає навчання, розвиток професійних навичок і підвищення кваліфікації співробітників.

Керівник також відповідає за забезпечення ефективної взаємодії між різними підрозділами, планування і координацію дій для досягнення стратегічних і оперативних цілей, а також за виявлення та усунення проблем, що можуть виникати в процесі діяльності підрозділів (рис. 3.1).

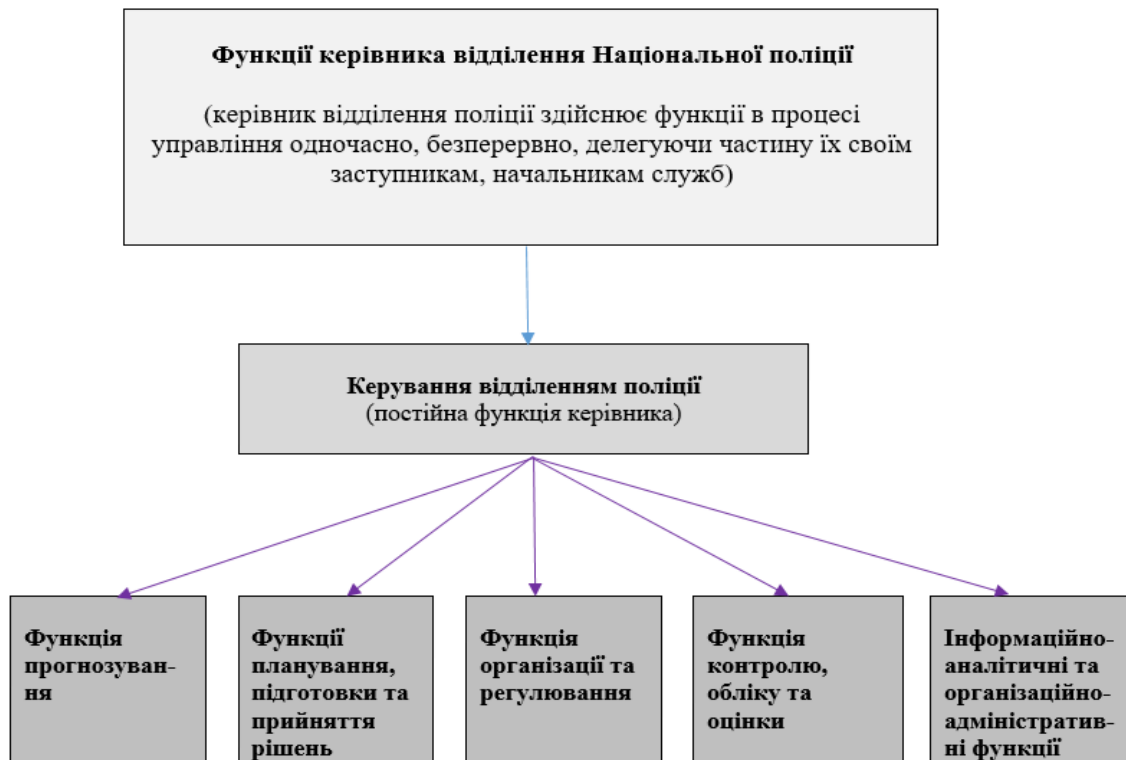

Рис. 3.1. Функції керівника відділення Національної поліції

Також вважаємо, що «для оптимізації діяльності щодо забезпечення публічної безпеки і порядку територіальним органом НП доцільно визначити фактори, які впливають на цю діяльність. На нашу думку, їх можна поділити на внутрішні, тобто ті, які безпосередньо залежать від діяльності керівника, та зовнішні, які або не залежать від нього або залежать опосередковано» [27]. «До внутрішніх факторів слід віднести:

- особистість керівника та стиль управління, взаємовідносини з іншими керівниками відділень НП;
- характеристику підлеглих (рівень фахової підготовки, досвід роботи, морально-ділові якості тощо);
- соціально-психологічний клімат у колективі;
- стан забезпеченості відділення матеріально-технічними та інформаційними ресурсами;
- стан взаємодії з місцевими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування;

- стан взаємодії з медіа;
- криміногенну ситуацію в регіоні;
- рівень довіри населення до НП у регіоні тощо» [27].

«До зовнішніх факторів необхідно віднести:

- стан чинного законодавства та нормативно-правового забезпечення;
- соціально-політичну, економічну та криміногенну ситуації в області;
- специфіку відділення НП, її мету і завдання та організаційну структуру;
- тип відділення, ступінь його централізації, розвиненість інфраструктури тощо;
- діяльність вищого керівництва, а також органів державної влади й місцевого самоврядування;
- стан забезпеченості відділення НП матеріально-технічними, кадровими та інформаційними ресурсами;
- система контролю та оцінки діяльності НП;
- національно-історичні традиції, соціально-культурний менталітет населення в регіоні, а також рівень у ньому безробіття, міграції тощо» [27].

Загальні недоліки в діяльності керівника можуть суттєво впливати на ефективність роботи органу. Серед таких недоліків виділяються кілька основних аспектів:

1. Невміння делегувати повноваження – керівники часто займаються питаннями, які підлягають компетенції їх заступників або начальників окремих підрозділів, що призводить до надмірного навантаження на самого керівника. Це не дозволяє повною мірою використовувати потенціал підлеглих і гальмує розвиток організації в цілому.

2. Неврегульований робочий режим – відсутність чіткої організації часу, що може призвести до розбалансованості в роботі, хаотичності та зниження продуктивності.

3. Налагодження взаємодії між підрозділами – слабка координація між різними частинами організації, як внутрішньо, так і з іншими структурами поза органом, може ускладнювати вирішення питань і ефективність роботи в цілому.

4. Несправедливе ставлення до підлеглих – жорстке або необ'єктивне ставлення може деморалізувати колектив і призвести до зниження мотивації та працездатності.

5. Принцип «на результат за будь-яку ціну» – керівники, орієнтуючись лише на результат, часто не стимулюють ініціативу та креативність підлеглих, що може створити атмосферу невдоволення та зниження морального клімату в колективі.

6. «Кабінетний стиль» управління – керівники, які не виїжджають на місця, не спілкуються з підрозділами безпосередньо і не розв'язують проблеми безпосередньо на місцях, часто не мають повного уявлення про ситуацію, що може призвести до неефективного управління.

7. Зайва бюрократія – громіздка система документообігу, де кожен документ потребує великої кількості погоджень і затверджень, може уповільнити процеси і створювати додаткове навантаження на працівників.

8. Неекономне використання ресурсів – нерозумне розподілення робочих навантажень серед співробітників або неправильне використання штатної чисельності може призвести до перевантаження або, навпаки, до недостатньої роботи окремих підрозділів.

9. Кадрова політика на основі особистих вподобань – керівники, які обирають кадри на основі симпатій або протекціонізму, можуть спричинити внутрішні конфлікти, що негативно впливає на колективну динаміку та ефективність роботи.

10. Неналежна аналітика – відсутність належного аналізу ситуації, оперативної обстановки та результатів роботи підрозділів призводить до ухвалення рішень без повного розуміння реального стану справ.

11. Низька оперативність – відсутність оперативної роботи з документами, затримки в ухваленні рішень, уповільнення погоджень і підписів може гальмувати виконання завдань і затягувати робочі процеси.

12. Неритмічність роботи – відсутність чіткого планування, нерівномірне навантаження на підлеглих або затягування з виконанням завдань призводить до

стресу та втрати контролю над загальним обсягом роботи.

13. Недовіра до підлеглих – постійний надмірний контроль, сумніви у здібностях співробітників можуть демотивувати команду і призвести до зниження ефективності роботи.

14. Присвоєння результатів роботи підлеглих – керівники, які безвідповідально використовують результати роботи своїх співробітників в особистих цілях або в анонімному вигляді, завдають шкоди командному духу та справедливості.

15. Неуважність до підлеглих – відсутність інтересу до особистого життя співробітників, їх морального та психологічного стану може призвести до їх емоційного вигорання та зниження ефективності роботи.

Ці недоліки можуть значно ускладнити процеси управління, впливаючи на загальну ефективність органів і підрозділів. Важливо, щоб керівники не тільки керували своїми підлеглими, а й розуміли важливість формування здорової робочої атмосфери, стимулювали ініціативу та взаємну підтримку в команді.

До зазначених проблем, на думку деяких фахівців, можна додати «фактори, що можуть негативно вплинути на ступінь забезпечення публічної безпеки і порядку територіальним органом НП:

- нові форми злочинності та її інтенсивна інтелектуалізація (якісна зміна кримінального світу, який у своїй діяльності використовує найсучасніші досягнення науки і техніки, комп'ютерні системи та нові інформаційні технології);
- постійно зростаючий обсяг інформації, що циркулює в системі МВС та суспільстві;
- несвоєчасність і неповнота інформації, результатом чого є недостатність ресурсів для її отримання та взаємодії структурних підрозділів між собою;
- обмеження часу, протягом якого мають ухвалюватися управлінські рішення, незалежно від складності вирішуваних питань та обсягів інформації, яка обробляється;
- багатокритеріальність при ухваленні управлінських рішень;

– відсутність належної культури виконання та використання інформаційно-аналітичних матеріалів» [27].

Перед керівником відділення Національної поліції стоїть непросте завдання – забезпечення максимально ефективної та оперативної діяльності органу, підрозділу, що перебуває під його керівництвом, з одночасним забезпеченням довготривалості такого процесу та наявності активного кадрового резерву, який можна задіяти в будь-який момент. Тож «питання оптимізації кадрового потенціалу в умовах воєнного стану постає як ніколи гостро. Вирішення питання раціонального використання кадрового потенціалу було і залишається завданням керівника. Існує думка, що лідерство є вродженою якістю, але практика підтверджує, що цю якість можна розвинути, використовуючи досвід, освіту та навчання. Так, поліцейська робота видозмінюється та розвивається, що, у свою чергу, потребує від керівників розвитку та розширення їх навичок. Нині керівники органів та підрозділів поліції намагаються розуміти, як у сучасних умовах оптимізувати діяльність та забезпечити більш ефективне управління. Хоча існує низка різних стилів керівництва, але всім їм притаманні основні правила, *принципи управлінської діяльності*, які є настановами для забезпечення ефективного та результативного керівництва» [26] (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

**Принципи управлінської діяльності керівника відділення
Національної поліції**

№ з/п	Принципи	Характеристика
1	Принцип послідовності	Означає однакову реакцію, дії керівника на певну поведінку чи вчинки підлеглих. Однакове відношення до підлеглих, що вказуватиме на неупереджене ставлення. Чітке, вичерпне, лаконічне спілкування керівника з підлеглими дасть змогу уникнути непорозумінь та двозначності.
2	Принцип визнання досягнень	Визнання добре зробленої справи є одним із ключових мотивуючих чинників для особового складу. Як визнання та захід дисциплінарного впливу слід відзначити похвалу,

		яка має вагомий позитивний виховний та мотиваційний ефект. Вона є об'єктивним схваленням керівником дій працівника, якості роботи підлеглого.
3	Принцип добору, розстановки та просування кадрів за їхніми особистими, діловими і моральними якостям	Він потребує максимальної об'єктивності, відкидання особистого ставлення та бажання прийняти «політичне» рішення під час вирішення кадрових питань.
4	Принцип прозорості	Є одним із ключових та означає демонстрацію ним своєї чесності. Брехня чи приховування інформації, особливо в колі поліцейських, майже відразу стають відомими і різко негативно впливають на ставлення до керівника та рівень поваги до нього. Своєю чергою, підтримка чесних і професійних відносин між керівником та підлеглими призводить до зростання довіри та поваги до нього.
5	Принцип наставництва	Означає передачу досвіду і знань підлеглим, особливо молодим працівникам. Наставництво в поліцейській діяльності має велику цінність, адже досвід, поради та ідеї досвідчених офіцерів допомагають більш швидкому професійному зростанню молодих поліцейських.
6	Принцип забезпечення реалізації службової поліцейської діяльності	Означає організацію робочого місця (відповідність державним санітарним і технічним нормам) та матеріально-технічне забезпечення службової діяльності особового складу, забезпечення повним комплектом однострою, спорядження та його своєчасного оновлення.

Примітка. Складено автором на основі [27]

Керівництво в органах поліції полягає не лише в тому, щоб мати посаду та формальні повноваження, а й у тому, як керівник виконує свої обов'язки щодо підлеглих. Нехтування принципами ефективного управління може спричинити серйозні негативні наслідки. Одним із таких наслідків є зростання корупційних ризиків і порушення вимог антикорупційного законодавства, що, у свою чергу, веде до зниження довіри до керівництва і зниження авторитету органу в цілому. В таких умовах ефективність діяльності органів та підрозділів Національної поліції України (НПУ) значно страждає, а це особливо критично в умовах воєнного стану, коли кожен аспект роботи поліції має бути бездоганим.

Авторитет керівника є важливим фактором у управлінській діяльності. Якщо керівник має авторитет, це значно полегшує і прискорює процес прийняття

рішень та їх виконання. Підлеглі з більшою охотою виконуватимуть завдання, довіряючи своєму керівникові, якщо вони вважають його справедливим, компетентним і здатним на практиці реалізувати свої обов'язки. Тому керівник повинен не лише використовувати надані йому повноваження, а й зберігати високі морально-етичні стандарти, підтримуючи довіру до себе і до всієї організації.

Уміння визнавати помилки і прислухатися до думки інших є ознакою сили, а не слабкості лідера. Невизнання власних помилок або відсутність необхідних знань і навичок є підтвердженням психологічної неготовності особи сприймати навантаження, передбачене посадою, підвищувати свій професійний рівень, а в разі зайняття такою особою керівної посади - значно підвищує ризики для ефективного функціонування підрозділу чи організації. Як наслідок, кожен із цих керівників-програшів підриває авторитет міліції в цілому та довіру суспільства до її «діяльності». Під час воєнного стану загострюються питання оптимального використання та збереження кадрового потенціалу. Тому графіки чергування та графіки роботи необхідно встановлювати, з одного боку, враховуючи критичність ситуації на даний момент, враховуючи навантаження на організм, підрозділ поліції, а з іншого боку, враховуючи навантаження кожного працівника, а також право працівників на відпочинок. Нехтування цим правом не тільки становитиме порушення права людини на відпочинок, але й у довгостроковій перспективі призведе до зниження працездатності підлеглих підрозділів через елементарне фізичне перенапруження та недосипання працівників, що, як У результаті це призведе до підвищення захворюваності серед персоналу, що також ще більше знизить ефективність організації.

Ще одним актуальним питанням під час воєнного стану є питання дотримання вимог службової дисципліни, обліку та оплати робочого часу, враховуючи часте оголошення повітряної тривоги, а отже, необхідність перебування працівників на складі для забезпечення їх життя та здоров'я.

Отже, стратегічне управління в умовах воєнного стану в Україні вимагає від керівників Нацполіції усіх рівнів особливої уваги до поточної ситуації в

регіоні та на території обслуговування. В таких умовах важливо своєчасно опрацьовувати інформацію, враховувати всі зміни в оперативній обстановці та дотримуватись основних принципів управління. Керівники мають оптимізувати діяльність підрозділів, ефективно використовувати кадровий потенціал, організовувати службу підлеглих з урахуванням особливих вимог воєнного часу, а також забезпечувати їх професійне зростання та вдосконалення знань і навичок.

Це сприятиме підвищенню ефективності діяльності підрозділів Національної поліції України, зміцненню їх функціональних можливостей та готовності до швидкого реагування на виклики, що виникають у ході воєнних дій або в умовах загрози безпеці держави. Управлінська діяльність в таких умовах має бути максимально гнучкою, адже ситуація може змінюватись в будь-який момент, тому важливо забезпечити готовність підрозділів до адаптації та швидкого прийняття правильних рішень на всіх рівнях.

3.2. Напрямки вдосконалення діяльності Національної поліції в умовах правового режиму воєнного стану

Відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII з «05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року в Україні введено правовий режим воєнного стану – тобто особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із

зазначенням строку дії цих обмежень» [32].

Головним аспектом діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в умовах воєнного стану «є їх обов'язок діяти винятково на підставі, в межах повноважень та у спосіб, визначені Конституцією та законами України. Проте слід також взяти до уваги, що в умовах воєнного стану особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, не несе відповідальність, у тому числі кримінальну, за рішення, дії чи бездіяльність, негативні наслідки яких неможливо було передбачити або які охоплюються виправданим ризиком, за умови, що такі дії (бездіяльність) були необхідні для відсічі збройної агресії проти України або ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту. Це є особливістю саме правового режиму воєнного стану» [1].

Війна, яку розв'язала проти України російська федерація, «поставила перед урядом нашої країни величезну кількість викликів у різних соціально важливих сферах. Будь-яка війна характеризується низкою ознак, але, по суті, це збройний конфлікт у поєднанні з актами того чи іншого виду тероризму, геноциду. Актуальна безпекова ситуація в Україні залишається складною та характеризується такими факторами: відсутність чітких меж театру бойових дій; періодична ескалація, яка призводить до нових руйнувань, жертв серед військових і цивільних осіб; збільшення кількості учасників збройного конфлікту; погіршення оперативної обстановки; неможливість систематичного забезпечення публічного порядку та публічної безпеки; неконтрольований потік зброї; погіршення екологічної безпеки; масова евакуація людей; завдання значних матеріальних збитків державі та населенню; емоційні страждання, депресія, нервові зриви громадян тощо. Окрім зазначеного, необхідно поновлювати функціонування державних інституцій і на деокупованих територіях. Звичайно, першочергову роль у забезпеченні окреслених напрямів діяльності відіграють правоохоронні органи, зокрема Національна поліція України» [26].

Під час дії воєнного стану органи поліції, разом з іншими державними установами, органами місцевого самоврядування, волонтерами та громадянами,

відіграють ключову роль у забезпеченні публічного порядку та безпеки. Основними напрямками їх діяльності є запобігання злочинності, захист прав і свобод громадян, а також інтересів держави від протиправних посягань. Окрім цього, поліція надає поліцейські послуги населенню, що є необхідним для підтримки стабільності і правопорядку в умовах надзвичайних обставин.

В умовах воєнного стану роль правоохоронних органів змінюється: їх діяльність підкоряється новим завданням, які визначаються для забезпечення безпеки держави та протидії внутрішнім загрозам. Завдання та функції поліції можуть бути скориговані в залежності від конкретної ситуації, виникнення нових загроз чи надзвичайних подій. Такі зміни дозволяють оперативно реагувати на ситуацію, сприяти збереженню законності і порядку в державі, а також виконувати специфічні функції, що виникають в умовах воєнного стану, зокрема на контролі за переміщенням людей і вантажів, забезпеченні охорони важливих об'єктів інфраструктури, а також підтримці громадської безпеки в умовах посилення ризиків.

Діяльність органів поліції під час воєнного стану значно ускладнюється через підвищений ризик та емоційне напруження, з яким стикаються правоохоронці при виконанні своїх обов'язків. У таких умовах особливо важливо мати чітко визначені алгоритми дій для поліцейських, особливо під час активних бойових дій та на деокупованих територіях. Правильна організація та чітке нормативне регулювання їх діяльності мають безпосередній вплив на стан внутрішньої безпеки країни. Оскільки ситуація є надзвичайно складною і динамічною, коригування політики у сфері правоохоронної діяльності має враховувати зміни в реальності війни та інтересах суспільства.

Необхідно, щоб на державному рівні були чітко прописані права та обов'язки поліцейських в умовах воєнного стану, зокрема щодо розширення їх компетенції, щоб забезпечити ефективну діяльність і збереження правопорядку в країні. Це стосується і специфіки виконання служби на деокупованих територіях, де поліцейські можуть бути залучені до особливо відповідальних та небезпечних завдань.

Враховуючи обставини воєнної агресії, постала потреба в перегляді основних принципів діяльності Національної поліції, визначених Законом України «Про Національну поліцію». Це дозволить адаптувати законодавство та управлінські підходи до нових реалій, зокрема в частині збільшення повноважень поліцейських та створення ефективної системи управління на всіх етапах реагування на кризові ситуації. Так, один з основних принципів діяльності Національної поліції, закріплений у статті 8 «Законність», було доповнено частиною четвертою такого змісту: «Під час дії воєнного стану поліція діє згідно із призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [32, 33]. Внесено зміни й до Розділу III «Система поліції та статус поліцейських», а саме, з урахуванням вимог сьогодення, відредаговано зміст статті 13 «Загальна система поліції», статті 17 «Поліцейський», статті 20 «Однострій поліцейських».

Змінено і статті Розділу IV «Повноваження поліції». Так, статтю 23 «Основні повноваження поліції» доповнено пунктом 5¹, яким дозволено прийом екстрених викликів за скороченим телефонним номером 102, та пунктами 36-46, які розширюють коло повноважень поліцейських (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Зміни до статті 23 Закону України «Про Національну поліцію»

Пункт статті 23 Розділу IV	Зміни
36	За письмовим запитом в установленому законом порядку безоплатно одержувати від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб державної форми власності інформацію, необхідну для виконання визначених ЗУ «Про Національну поліцію» завдань та повноважень поліції, у тому числі стосовно військовополонених, у вигляді та у формі, що зазначені в такому запиті. При цьому суб'єктам, яким адресовано відповідний запит, зобов'язано протягом трьох днів, а в разі неможливості – не пізніше десятиденного строку з дня отримання запиту, надавати відповідну інформацію або повідомляти про причини, що перешкоджають її наданню.

37	Здійснювати конвоювання осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, а також охороняти їх у залі суду.
38	У випадках, передбачених законом, утримувати в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення кримінальних або адміністративних правопорушень, осіб, стосовно яких як запобіжний захід застосовано тримання під вартою, осіб, підданих адміністративному арешту, а також обвинувачених і засуджених.
39	У межах визначеної законодавством компетенції здійснювати розмінування, що має оперативний характер, у частині виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів, щодо яких є підстави вважати, що вони є предметами, знаряддями чи засобами вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень.
40	Організовувати роботу з надання, позбавлення та підтвердження допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт.
41	Здійснювати техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, в тому числі пов'язаного з пожежами, та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху.
42	Здійснювати представництво та забезпечувати виконання зобов'язань України в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі – та виступати як Національне центральне бюро Інтерполу.
43	Здійснювати співпрацю з Європейським поліцейським офісом (Європолом) та діяти як Національний контактний пункт між компетентними органами України та Європолом.
44	Організовувати взаємодію правоохоронних та інших державних органів України з Міжнародною організацією кримінальної поліції – Інтерполом, Європейським поліцейським офісом (Європолом), а також компетентними органами інших держав із питань, що належать до сфери діяльності Інтерполу та Європолу.
45	Здійснювати збирання біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання, у випадках, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України.
46	Здійснювати адміністративний нагляд відповідно до закону.

Примітка. Складено автором на основі [33]

Також відповідно до частини одинадцятої статті 35 ЗУ «Про Національну поліцію» «запроваджено додаткову підставу зупинення транспортного засобу – якщо наявна інформація, яка свідчить про те, що водій або пасажир транспортного засобу є особою, що самовільно залишила місце для утримання військовополонених» [33]. «Під час дії режиму воєнного стану поліцейські отримали право застосовувати заходи примусу, передбачені статтею 42 ЗУ Про Національну поліцію відносно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України без урахування встановлених вимог та заборон щодо застосування

фізичної сили, зброї тощо» [1].

Варто зазначити, що «здійснення органами та підрозділами поліції наведених вище додаткових повноважень під час несення служби сприятиме стабілізації оперативної обстановки з огляду на особливий режим виконання службових обов'язків. Більшість заходів, що вчиняються поліцейськими в межах реалізації додаткових повноважень, має оперативний характер, окремі заходи мають превентивний та профілактичний характер; проте усі вони спрямовані на забезпечення належного стану публічного порядку та прав громадян» [1].

Також варто зазначити, що «особливо підвищена увага з боку органів поліції має приділятися саме оперативному та своєчасному наданню якісних поліцейських послуг у сфері охорони та захисту прав громадян під час воєнного стану» [11]. О. Безпалова виділяє такі «пріоритетні напрямки діяльності органів поліції під час правового режиму воєнного стану:

- 1) фіксація та кваліфікація воєнних злочинів в Україні;
- 2) розслідування воєнних злочинів в умовах активних бойових дій;
- 3) розмінування територій і будівель;
- 4) охорона публічного порядку та забезпечення публічної безпеки;
- 5) виявлення випадків учинення протиправних дій стосовно дітей;
- 6) використання сучасних інформаційних технологій, систем і засобів захисту інформації;
- 7) психологічне забезпечення діяльності органів поліції в умовах воєнного стану та надання поліцейськими первинної психологічної допомоги різним категоріям громадян» [11].

Отже, дослідивши тенденцію змін та доповнень, пов'язаних із введенням правового режиму воєнного стану, у нормативно-правових актах, які регулюють діяльність та забезпечують відповідними компетенціями органи Національної поліції в Україні, на нашу думку, необхідно звернути увагу на недосконалість відповідних положень, що стосуються внутрішньої і зовнішньої функціональності системи правоохоронних органів. Порядок несення служби в органах Національної поліції «вимагає відповідної адаптації до специфічних

умов воєнного стану. Передусім для більш оперативного реагування та діяльності органів і підрозділів Національної поліції в умовах правового режиму воєнного стану слід удосконалити механізм атестації поліцейських шляхом здобуття навичок в оперативно-розшуковій діяльності та бойовій обстановці» [1].

У складних умовах воєнного стану чітке нормативно-правове визначення та ефективна організація діяльності Національної поліції є основою для забезпечення внутрішньої безпеки України. З початком війни підрозділи поліції змушені адаптувати свою діяльність до нових реалій, що включають значні зміни в організаційній структурі, оновлені методи роботи та переорієнтацію на специфічні завдання, пов'язані з воєнними загрозами.

Особливості діяльності поліції в умовах воєнного стану пов'язані з численними соціальними трансформаціями в українському суспільстві. Підрозділи поліції повинні не тільки забезпечувати правопорядок, але й активно взаємодіяти з новими викликами, такими як проблема внутрішньо переміщених осіб, необхідність створення нових механізмів комунікації з громадами та органами місцевого самоврядування, а також зміна способів взаємодії з іншими органами державної влади.

Така перебудова роботи поліції також вимагає перегляду стандартних процесів і процедур, адаптації до ситуації, що постійно змінюється, зокрема в умовах оперативного реагування на загрози та забезпечення належного рівня координації між різними ланками державного управління.

ВИСНОВКИ

Ефективність діяльності Національної поліції безпосередньо залежить від якості нормативно-правової регламентації, чіткості та зрозумілості правових норм, а також наявності розвинутої демократичної системи законодавства та підзаконних актів. Важливим є врахування досвіду країн Європейського Союзу, який дозволяє вдосконалювати організацію поліцейської діяльності та адаптувати її до сучасних вимог. У контексті формування ефективної охорони публічного порядку необхідно постійно оновлювати законодавство та інтегрувати нові концептуальні підходи, що відповідають сучасним викликам, зокрема щодо реалізації правоохоронної функції.

Разом із тим, органи публічної влади мають знаходити баланс між правами та свободами громадян і загальними інтересами держави, забезпечуючи загальне благо та сталий розвиток країни. Вони повинні діяти лише в межах повноважень, визначених Конституцією та законами України, гарантуючи дотримання прав людини та ефективне управління у сфері публічної безпеки.

Одним із основних завдань є визначення недопущення надмірних обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, перевищення службових повноважень працівниками міліції під час виконання завдань поліції в умовах правового режиму воєнного стану, удосконалення механізми взаємодії та розмежування повноважень поліції з державними органами та органами місцевого самоврядування.

Необхідно, щоб усі зрозуміли, що міліція покликана застосовувати проти них не силу, а допомагати і захищати їх, і що партнерство з населенням стало пріоритетним напрямком діяльності міліції. Для покращення виконання правоохоронної функції національної поліції необхідно покращити матеріально-технічне забезпечення, якість добору особового складу підрозділів поліції, організацію навчання та спроможність використовувати новітні спеціальні технічні засоби.

Аналізуючи зміни, внесені до Закону України «Про Національну поліцію»,

можна відзначити певну невизначеність у низці питань. Поліцейські мають навички використання вогнепальної зброї, однак їхні повноваження не включають участь у бойових діях. Водночас, у період воєнного стану, з огляду на необхідність забезпечення публічної безпеки, особливо в зонах, наближених до лінії фронту, поліцейські стикаються з новими викликами, які вимагають інших специфічних навичок. Проте на сьогоднішній день є певні проблеми в організації діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану, які не були достатньо врегульовані змінами до законів «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України». Ці питання потребують уваги науковців і швидкого вирішення, оскільки забезпечення національної безпеки і оборони є головною метою в умовах збройної агресії.

Також обґрунтовано важливість врахування принципу «Community policing» (співпраці поліції з громадою) в операційній та управлінській діяльності керівників органів поліції. Це передбачає орієнтацію на профілактичну роботу та надання соціальної допомоги громадянам, що потребує змін у підходах до оцінювання ефективності роботи окремих підрозділів і кожного поліцейського.